

שאלה: אכילת שליית של יולדת לצורך רפואה

By: Rabbi Dovid Kornreich June 2010

The question would seem to have three components:

- 1) the status of a שליית in general—as בשר and as ... מן היוצא or as פירשא בעלמא
- 2) the question of אבר מן החי for אדם
- 3) the question of מן האדם and the need for a heter of human milk and blood

Let's start with the first question.

- שליית as אוכל or as בשר

The Shulchan Aruch:

שולחן ערוך יורה דעה הלכות בהמה וחיה טהורה סימן פא
סעיף ד

יא שליית שהחמור נוצר בו, מותר, דפירשא בעלמא הוא

The source for the Shulchan Aruch is the Gemara in Bechoros:

תלמוד בבלי מסכת בכורות דף ז עמוד ב

אמר רב הונא: עור הבא כנגד פניו של חמור - מותר, מ"ט - פירשא בעלמא הוא, א"ל רב
חסדא: תניא דמסייע לך, עור הבא כנגד פניו של אדם, בין חי בין מת - טהור מאי לאו: בין הוא
חי ואמו חיה, בין הוא מת ואמו מתה? לא, בין הוא חי ואמו מתה, בין הוא מת ואמו חיה;
והתניא: בין הוא חי ואמו חיה, בין הוא מת ואמו מתה! אי תניא, תניא.

רש"י מסכת בכורות דף ז עמוד ב

עור הבא כנגד פני חמור - כעין שליית שהחמור נולד בו.

טהור - מלמא במגע ובמשא.

מאי לאו - אפילו הולד והאם מתים אפ"ה העור אין מטמא אלמא דאמר שליית לא מן הולד ולא מן האם אלא פירשא בעלמא היא.
ה"ג לא בין הוא חי ואמו חיה בין הוא מת ואמו חיה - שמגוף האם הוא והרי היא חיה אבל לגבי אכילה כי שדית ליה בתר אם נמי
אסור.

Although the Shulchan Aruch identifies the עור הבאה כנגד פניו של חמור as the שליית, he singles out the חמור as unique. The Schach says it's דווקא פא

ש"ך יורה דעה סימן פא

יא שליית שהחמור נוצר בו מותר - וכ"ש שליית של שאר בהמות טמאות ועיין בס"ק ב'.

The Schach seems to be coming from the perspective that all שליית are classified as פירשא בעלמא by this gemara and therefore simply do not have the status of an אוכל to be subsumed under any category of אסורות.

But this will pit the Schach squarely against the Rambam who 1) does not identify the עור הבאה כנגד פניו של חמור שלי and 2) says therefore a שלי of any בהמה טמאה is assur because it is still an אוכל but technically not בשר:

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ד

הלכה ה

השליא שיצאת עם הולד אסורה באכילה והאוכלה פטור שאינה בשר

הלכה כ

עור הבא כנגד פניו של חמור מותר באכילה מפני שהוא כמו הפרש ומי רגלים שהן מותרין, יש עורות שהן כבשר והאוכל מהן כזית כאוכל מן הבשר, והוא כשיאכל אותן כשהן רכים. +/השגת הראב"ד/ עור הבא כנגד פניו. כתב הראב"ד ז"ל /א"א/ רב ששת פשט להו לאיסורא במסכת בכורות ממתני', עכ"ל+.

And the Ra'avad says even this עור הבאה כנגד פניו של חמור still has the status of הטמא טמא.

Other rishonim are quoted as agreeing with the Rambam that שלי of נבילה is assur to eat.

So a blanket heter for all שלי from the Schach is not simple.

There are two acharonim who are critical of the Schach and follow the Rambam: The Pri Chodosh and the Pri Megodim. There are two achonim who defend the Schach from the Pri Chodosh: The Kreisi U'pleisi and the Chavas Da'as.

The Schach's critics cite a gemara which mentions the possibility of טומאת שלי on a שלי and requires a heter to eat the שלי of טהורה. And under some circumstances, a שלי of טהורה is in fact אסור.

If a שלי is truly בעלמא as the Schach claims, then none of these facts should exist.

תלמוד בבלי מסכת חולין דף עז עמוד א

מתני'. השוחט את הבהמה ומצא בה שלי - נפש היפה תאכלנה, ואינה מטמאה לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות, חישב עליה - מטמאה טומאת אוכלין, אבל לא טומאת נבלות. שלי שיצתה מקצתה - אסורה באכילה; סימן וולד באשה וסימן וולד בבהמה; המבכרת שהפילה שלי - ישליכנה לכלבים, ובמוקדשין - תקבר; ואין קוברין אותה בפרשת דרכים, ואין תולין אותה באילן, מפני דרכי האמורי.

רש"י מסכת חולין דף עז עמוד א

מתני'.

נפש היפה - שאין דעתו קצה בה מחמת מיאוס.

תאכלנה - ולא אמרינן אבר מן החי היא שגם היא נותר בשחיטת האם.

ואינה מטמאה - דלא חשיבא אוכל.

ולא טומאת נבלות - אם מתה הבהמה.

חישב עליה - לאכילה.

מטמאה טומאת אוכלין - אם נגעה בטומאה דמחשבה משויא ליה אוכל.

אבל לא טומאת נבלות - דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא הוא.

אסורה באכילה - ואע"ג דלא נפק אלא פורתא וליכא למימר כל מיחוי הולד היה שם שמא באותו מקצת יצא ראש הולד והרי הוא כילוד.

ה"ג - סימן ו' ב' באשה וסימן ו' ב' בבהמה.

גמ'. מנא הני מילי? דת"ר: +דברים י"ד+ כל בהמה תאכלו - לרבות את השליא, יכול אפילו יצתה מקצתה - ת"ל אותה - אותה ולא שליתה. מכדי, אין שליא בלא ו'לד, למה לי קרא? קרא אסמכתא בעלמא.

גמ'.

למה לי קרא - למימר ולא שליתה פשיטא דאסורה דשמא יצא הולד והרי הוא כילוד ושליא בתריה אזלא ולא שריתה שחיטה אסמכתא בעלמא - ולדרשא אחריתי אתא עיקר קרא לחותך מן הטחול ומן הכליות כדאמר לעיל בפירקין/חולין/ (דף סט).

The Kreisi defends the Schach by saying the heter of all שליא is not from the fact that פירשא בעלמא is not an אוכל but merely not considered the animal's בשר. It will still need a heter of שחיטה as this gemara in Chullin says-- because the issue of מן החי אבר is still present in such animal material—as Rashi makes explicit.

תאכלנה - ולא אמרינן אבר מן החי היא שגם היא נותר בשחיטת האם

So the Kreisi shifts the problems on the Schach from the gemara about שליא to מן החי אבר. To this he says the Schach is correct to limit the heter on שליא to בהמה טמאה in particular—which have no issur of מן החי אבר and only an issur of בשר as the Rambam and Tur pasken:

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ה הלכה א

מפי השמועה למדו שזה שנאמר בתורה לא תאכל הנפש עם הבשר לאסור אבר שנחתך מן החי, ועל אבר מן החי הוא אומר לנח אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו, ואיסור אבר מן החי נוהג בבהמה חיה ועוף בטהורים אבל לא בטמאים.

טור יורה דעה הלכות אבר מן החי סימן סב הלכות אבר מן החי:

לא תאכל הנפש עם הבשר אזהרה לאוכל אבר מן החי ונוהג בבהמה וחיה ועוף ואינו נוהג אלא בטהורים

Many commentators were puzzled why the Tur would state this qualification of מן החי אבר in his practical halachic code. But with the Kreisi's application of שליא of טמאה, this qualification of מן החי אבר becomes quite practical.

- **כל היוצא מן הטמא טמא שליא as status**

The Pri Megodim and Chavas Daa'as take issue with the Kreisi's idea that once we are not discussing בשר of טמאה, we are home free. There is still the problem of מן הטמא טמא.

פרי מגדים יורה דעה שפתי דעת סימן פא
 (יא) שליא. עש"ך הראה לאות ב' ולא ידענא דהתם מי רגלים דעכירי יש לאסור יותר משאר
 מ"ר דמיא עול משא "כ כאן איזו כ"ש יש ואדרבה המ"י כלל ס"ה אות י"ד תמה עליו
 דבהמקשה משמע דווקא של חמור דמאוס וכ"מ בר"מ פ"ב ממ"א הי"ג ופ"ד ה"ה וי"ח דווקא
 של חמור ובהגהות אשר"י בהמקשה משמע דשליא של שאר בהמות אין אוסר הת בשיל עכ"ל.
 מה שכתב בהמקשה התם אעור חמור קאי ומיהו ה"ה דיש נמי לחלק בשליא ומ"ש בפ"ב ממ"א
 צ"ל פ"ח ועי' כרתי ופילתי הביא ראייה מבכורות דמקשה משליא של אדם לחמור אלמא
 דאין לחלק. ומ"ש עוד דבטהורה יש לאסור משום אבר מן החי יש לראות בטמאה נמי כל
 היוצא מטמא טמא ואף דל או בשר ממש הוא כמו ביצה טמאה הוקשה להם למה לי בת
 היענה הא כל היוצא כו' ועפר"ח אות י"ב חילק ג"כ בין שליא של חמור לשאר בהמות:

For this, the Chavas Da'as responds that the gemara in Bechoros is revealing that a שליא in particular does not have a din of הטמא טמא according to Rashi's explanation.

מאי לאו - אפילו הולד והאם מתים אפ"ה העור אין מטמא אלמא דאמר שליא לא מן הולד ולא מן האם אלא פירשא בעלמא היא.

He makes a new distinction between substances which the animal ekes out of its body directly like milk or blood or other fluids on the one hand, and separate entities or organs that are generated by the body like eggs or placentas on the other. These entities are not considered טמא טמא, but they are considered אבר מן החי. So for kosher animals, these entities require a heter. But for טמאה טמאה (and אדם) they do not need a heter. If the Torah did not forbid them explicitly (like by היענה), they are muttar. This distinction is precisely the answer to the question of Tosfos quoted by the Pri Megodim about eggs of tomei birds requiring a separate source to forbid them.

תלמוד בבלי מסכת חולין דף סד עמוד ב
 מנין לביצת טמאה שהיא אסורה מן התורה? שנאמר: +ויקרא י"א+ ואת בת היענה, וכי בת יש לה ליענה? אלא איזו זו ביצה טמאה;

The words of the Chavas Da'as are:

לכן נראה דלא שייך כל היוצא מן הטמא טמא רק בדבר המתמצה מגופה אבל בדבר שנוצר בתוכה בריה חדשה בידי שמים לא שייך כל היוצא מטמא וראייה...
 ...אבל כיון שהוא נפרש אחר שנוצר בה מותר מטעם הנ"ל דלא שייך בדבר הנוצר כל היוצא מן הטמא טמא משא"כ באבר מן החי דכל מידי דאתי מן החי אסור דאפילו ביצים וחלב אי לאו דרבינהו קרא היו אסורים משום אבר מן החי מש"ה אף שליא אסור אבל בטמאין אין נוהג אבר מן החי...

- **אדם מן החי for אבר**

Our problem of a human שליא is much more complex because although there may be no דין בשר on a שליא of any animal, the practical heter of the Schach/

Kreisi/Chavas Da'as for eating a שלי is built on the understanding that there is no issue of החי מן אבר on טמאה. Is this true for אדם as well?

The Kreisi says explicitly –yes. He cites the original gemara in Bechoros above which equated עור הבאה כנגד פניו של עור חמור עור של with עור הבאה כנגד פניו של אדם :

א"ל רב חסדא: תניא דמסייע לך, עור הבא כנגד פניו של אדם, בין חי בין מת – טהור
The words of the Kreisi are:

וכן המשנה קמ"ל השוחט בהמה ומצא בה שליית דמותרת, דקמ"ל כמו שפירש רש"י דשחיטת האם מותרת משום אבר מן החי, דזולת זה אסור משום אבר מן החי. אבל בטמאה דליכא איסור אבר מן החי, רק איסור טמאה, וזהו הואיל לאו בשר הוא, ואם הוא כמאכל אחר, אינו בכלל איסור טמאה, ואתי שפיר דלכך שליית חמור וכל טמאים מותרים. וסייע להו הגמרא משליית אדם דטהורה דלא שייך באדם וה' בטומאה נמי, איסור אבר מן החי. משא"כ בטהורה דאיסור אבר מן החי ביה פשיטא דאסור משום אבר מן החי, ואפילו במי חלב איכא מאן דאמר דאסור ומכל שכן שליית.

The Rashba sided with the Kreisi:

שו"ת הרשב"א חלק א סימן שסד

וכיון דמהלכי שתיים אינן טעונין שחיטה אף איסור בשר מן החי ואבר מן החי אינו נוהג בהן לישראל. והא דדרשי רבנן כל שאתה מותר בבשרו אתה מוזהר על איברים. היינו בכל מה שטעון שחיטה או נחירה.

But the Rashba is one one side of a very big machlokes rishonim regarding a broader issue:

- **מותר באכילה—is it בשר אדם?**

The Aruch Hashulchan gives an overview of the terrain:

ערוך השולחן יורה דעה הלכות בהמה וחיה טהורה סימן עט
סעיף ה

כתב הרמב"ם בפ"ב ממאכלות אסורות דין ג' האדם אע"פ שנאמר בו [בראשית ב, ז] ויהי האדם לנפש חיה אינו מכלל חיה בעלת פרסה לפיכך אינו בל"ת והאוכל מבשר אדם או מחלבו בין מן החי בין מן המת אינו לוקה אבל אסור הוא בעשה שהרי מנה הכתוב שבעת מיני חיה ואמר בהן [ויקרא יא, ב] זאת החיה אשר תאכלו הא כל שהוא חוץ מהן לא תאכלו ולא הבא מכלל עשה עשה עכ"ל ובש"ס לא נמצא הדרש הלזה אמנם בתורת כהנים איתא יכול יהא אף בשר מהלכי שתיים וחלב מהלכי שתיים בלא תעשה על אכילתן ת"ל זה לא תאכלו זה בל"ת על אכילתן ואין בשר מהלכי שתיים וחלב מהלכי שתיים בל"ת על אכילתן עכ"ל התורת כהנים ומזה למד הרמב"ם דרק מלא תעשה אימעוט ולא מעשה והסכימו לדעתו הרא"ה והריטב"א והר"ן ז"ל [כתובות ס' א ע"ש]:

סעיף ט

אבל רבותינו בעלי התוס' [שם ד"ה יכול] והראב"ד והרא"ש והרמב"ן והרשב"א ז"ל חולקין בזה וס"ל דגם עשה אין בבשר אדם חי כשנחתך ממנו דודאי בשר מת אסור בהנאה ג' כ"כ וכ"ש באכילה אבל בשר מהחי אין בזה שום איסור מן התורה כמו דם אדם וחלב אשה שמותר מן התורה [שם] וכוונת התורת כהנים לא לבד על איסור לאו אלא על כלל האיסור וראיה שהרי גם על חלב אשה דרשו כן ובשם מותר לגמרי מן התורה כמ"ש בסי' פ"א וה"נ דכוותיה ואדרבא אי ס"ד דבשר אדם אסור מן התורה איך מותר הדם והחלב והא קיי"ל דכל היוצא מן הטמא טמא והאוסרים אומרים להיפך אי ס"ד דבשר אדם מותר מן התורה א"כ למה לן קרא דדמו וחלב אשה מותר הא קיי"ל כל היוצא מן הטהור טהור כדגים וחגבים שדמו מותר משום דא"צ שחיטה אלא ודאי דבשרו אסור ולכן איצטריך קרא להתיר דמו וחלב אשה ועוד היאך אפשר לומר שיהא בשר מותר בלא שחיטה והרי התורה פרטה רק דגים וחגבים שמותרים בלא שחיטה אבל לא מין בשר אחר אמנם מצינו בסנהדרין [נ"ט ב'] בשר היורד מן השמים ע"ש ואפילו לדעת המתירים מ"מ מצות פרישה יש בו כמו חלב אשה לאחר שפסק התינוק לינק שאמרו חז"ל דהוי כיונק שקץ כמו שיתבאר בסי' פ"א כן כתב הרשב"א בתשו' [חלק א' סי' שס"ד] ע"ש ואחד מהאחרונים חולק בזה וס"ל דאפילו מצות פרישה אין בו ואין עיקר לדבריו :

But the Chavas Da'as responded to this particular objection of כל היוצא מן שליא regarding its application to טמא.

Even if we take the side of those who say בשר אדם is assur de'oraisah, and human fluids are טמא טמא (to require a special heter for human blood and milk) a שליא is still a different matter. A שליא is נוצר and neither טמא אבר אדם (and it won't have טמא אדם nor בשר אדם either.) But this argumentation only works if we assume that the heter required for milk was to eliminate its potential status of טמא טמא.

The question now remains: As the Chavas Da'as alluded to above; the fact that milk and eggs of kosher animals and birds needs a heter indicates directly that there is an issue of החי מן אבר for the milk of a טהורה regardless of the fact that they are יוצא מן הטהור.

תלמוד בבלי מסכת בכורות דף ו עמוד ב
 אלא מעתה, טעמא דרבנן מגמל גמל, ור' שמעון מאת הגמל, הא לאו הכי הוה אמינא חלב דבהמה טמאה שרי! מאי שנא מהא דתניא: הטמאים - לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן? איצטריך, סלקא דעתך אמינא הואיל דבהמה טהורה נמי חידוש הוא, דאמר מר דם נעכר ונעשה חלב, וכיון דחידוש הוא - בבהמה טמאה נמי לישתרי, קמ"ל. הניחא למאן דאמר דם נעכר ונעשה חלב, אלא למאן דאמר איבריה מתפרקין הימנה ואין נפשה חוזרת עליה עד עשרים וארבעה חדש, מאי איכא למימר? איצטריך, סד"א: הואיל וליכא מידי דאתי מחי ושרייה רחמנא, והאי חלב כי אבר מן החי הוא ושרי, והילכך אפי' בבהמה טמאה לישתרי, קמ"ל.
 And we know the Torah required a specific heter for human milk.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף ס עמוד א

ורמינהי: יכול יהא חלב מהלכי שתיים טמא ? ודין הוא : ומה בהמה שהקלת במגעעה החמרת בחלבה, אדם שהחמרת במגעו אינו דין שתחמיר בחלבו! תלמוד לומר: +ויקרא י"א+ את הגמל כי מעלה גרה הוא, הוא טמא, ואין חלב מהלכי שתיים טמא אלא טהור ; יכול אוציא את החלב שאינו שוה בכל, ולא אוציא את הדם שהוא שוה בכל ? תלמוד לומר: הוא, הוא טמא, ואין דם מהלכי שתיים טמא אלא טהור ; ואמר רב ששת : אפילו מצות פרישה אין בו ! לא קשיא : הא דפריש, הא דלא פריש.

Was it to avoid an issue of human like for טהורה? If so, then the human will be rendered human without any heter.

- **The question of אבר מן החי for אדם**

But as the Rambam and Tur state clearly, אבר מן החי is only applicable to טמאים and not בהמה חיה ועוף טהורים. This comes from a machlokes Tano'im:

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קא עמוד ב

ת"ר: אבר מן החי נוהג בבהמה חיה ועוף , בין טמאין ובין טהורין - דברי רבי יהודה ורבי אלעזר, וחכמים אומרים: אינו נוהג אלא בטהורין . אמר ר' יוחנן: ושניהן מקרא אחד דרש ו, +דברים י"ב+ רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש לא תאכל הנפש עם הבשר , ר' יהודה ור' אלעזר סברי: כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו , והני טמאין נמי, הואיל ואתה מצווה על דמן - אתה מצווה על אברין ; ורבנן סברי: לא תאכל הנפש עם הבשר - אלא בשר לחודיה , כל שבשרו מותר - אתה מצווה על אבריו , וכל שאין בשרו מותר - אי אתה מצווה על אבריו.

Now Rabi Yehuda and Rabi Eliezer would agree that *humans* are *not* under the prohibition of אבר מן החי because the **blood of humans is permitted**.

And according to the Rambam and others who follow him, Rabbonon would not apply אבר מן החי to **humans since בשר אדם is assur**.

It would seem then that this question of whether אבר מן החי applies to humans will depend on the machlokes rishonim if בשר אדם is assur.

Ironically, those who forbid בשר אדם in general are the ones who would more easily permit שליא because it will make בשר אדם more analogous to acc. to the logic of the Kreisi/Chavas Da'as above.

And even though the Ritvah in Kesuvos certainly holds that there should be a problem of אבר מן החי on בשר אדם according to those who *permit* it,

חידושי הריטב"א מסכת כתובות דף ס עמוד א

וזה נראה נכון, ומיהו בלאו הכי נמי לא משכחת בשר מהלכי שתיים להיתרא דאי בעודו חי הא איכא משום אבר מן החי ולא אשכחן דשרא לן מידי רחמנא בלא שחיטה חוץ מדג ים וחגבים, ואי לאחר מיתה הא אסור בהנאה דגמר שם שם מעגלה ערופה , וזה ברור, מפי רבינו ז"ל.

Nevertheless, those who permit אבר מן אדם say explicitly that there is no אבר מן אדם whatsoever!

חידושי הרמב"ן מסכת כתובות דף ס עמוד א
וכלל גדול הוא שכל היוצא מן ה' אסור אסור, ומדקאמר בדם וחלב אפי' מצות פרוש אין בו
ש"מ אף הבשר מותר. והוי יודע דדוקא בבשר מן החי אבל במת אסור הוא בהנאה ואצ"ל
באכילה

שו"ת הרשב"א חלק א סימן שסד
וכיון דמהלכי שתים אינן טעונין שחיטה אף איסור בשר מן החי ואבר מן החי אינו נוהג בהן
לישראל. והא דדרשי רבנן כל שאתה מותר בבשרו אתה מוזהר על איברים. היינו בכל מה
שטעון שחיטה או נחירה.

So it would seem safe to conclude that שליטת שליא of humans is muttar gamur acc.
to all opinions (besides the Rambam who originally forbade the שליטת שליא of בהמה
טמאה which the Tur, Shulchan Aruch, Schach, Kreisi and Chavas Da'as
permit.)